ครูช่างศิลปหัตถกรรม

นายเชวง โล่ห์เจริญสุขเกษม
ประเภทเครื่องไม้ (เรือโบราณจำลอง)
จังหวัดนครสวรรค์

“ผมต้องการอนุรักษ์รูปแบบและรูปทรงของเรือโบราณเอาไว้ ให้คนรุ่นหลัง แม้ว่าต้องใช้ความอดทนกว่าจะประสบความสำเร็จ เพราะเรือโบราณเป็นเรือทางประวัติศาสตร์ที่มีเกียรติยศ และให้คุณค่าทางจิตใจอย่างยิ่ง”

การประดิษฐ์ “เรือจำลอง” เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาการสร้างเรือขนาดเล็กที่ประดิษฐ์ย่อสัดส่วนให้เสมือนจริง โดยเลียนแบบเรือประเภทต่างๆ ที่ผูกพันทั้งเรือสำเภา เรือฉลอม เรือกอและ เรือสำปั้นจ้าง เรือหลวงที่ใช้ในพระราชพิธี รวมไปถึงเรือรบที่อยู่ในการศึกสงครามจากภูมิภาคต่างๆ ในโลก โดยใช้ไม้เป็นวัสดุหลัก เช่น ไม้สัก ไม้ยาง ไม้อัด ซึ่งอาจประกอบด้วยวัสดุ ผ้า กระดาษ หรืออาจแต่งสีและเคลือบเงาเพื่อให้เกิดความงดงามมากยิ่งขึ้น

เรือจำลองขนาดเล็กยังถือเป็นของตกแต่งที่มีความสำคัญ ทั้งในแง่สัญลักษณ์ที่มีความหมายถึงการค้าขาย ความมั่นคง มั่งคั่งและการเดินทาง และยังเป็นสัญลักษณ์สำคัญในด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชาติ

เรือ Sovereign of the Seas 1637 จำลอง

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นายเชวง โล่ห์เจริญสุขเกษม เป็นคนอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในวัยเด็กเป็นผู้ที่รักและชอบในงานจำลองหรือโมเดลเป็นชีวิตจิตใจ จนเมื่อเรียนจบได้ออกมาทำธุรกิจหลายอย่าง และเริ่มมองหาธุรกิจที่คิดว่าตนเองชื่นชอบเพราะคิดว่าถ้าหากทำในสิ่งที่ชอบน่าจะทำให้งานเกิดความยั่งยืนได้ จึงเริ่มต้นศึกษาการทำงานเรื่องงานจำลอง หรือโมเดล อย่างจริงจัง

เริ่มมีการศึกษางานจำลองเกวียน เครื่องบินและบ้าน และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจนพบว่าการทำ “เรือโบราณจำลอง” น่าจะเป็นงานที่มีศักยภาพมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ นายเชวงจึงเริ่มเรียนรู้และฝึกฝนการต่อเรือโดยเริ่มจากการฝึกต่อเรือลำเล็กๆ ศึกษาโครงสร้างของเรือ ทดลองคำนวณ และเขียนแยกส่วนประกอบของเรือแต่ละชิ้นด้วยตนเองโดยนำความรู้การเขียนแบบ การคำนวณแบบที่เรียนมานำมาปรับใช้ ตลอดจนได้ผลิตครื่องมือ อุปกรณ์ ในการประกอบเรือจำลองขึ้นใช้เองทั้งหมด

นายเชวงใช้พรสวรรค์และพรแสวงในการฝึกฝนอยู่ประมาณ 7-8 ปี จนเกิดความชำนาญ จากนั้นจึงเริ่มศึกษาโครงสร้างและการประกอบเรือสำคัญทางประวัติศาสตร์ทั้งในประเทศไทยและประเทศต่างๆ ทั่วโลก เช่น เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราชของประเทศไทย เรือรบ Vasa 1628 ของประเทศสวีเดน เรือรบหลวง HMS Sovereign of the Seas ของประเทศอังกฤษ เป็นต้น ที่เลือกศึกษาเรือเหล่านี้เพราะเห็นว่าเป็นเรือที่สำคัญของโลก โดยเฉพาะ “เรือหลวง” สามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของประเทศนั้นๆ และแสดงถึงเกียรติยศและอารยธรรมระดับสูงของแต่ละประเทศได้โดยแท้จริง และสร้างงานเรือจำลอง โดยสามารถที่จะจำลองเลียนแบบโครงสร้างเรือโบราณประเภทต่างๆ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยย่อสัดส่วนตามที่กำหนดและมีรายละเอียดเสมือนจริง นั่นจึงเป็นเส้นทางของการประดิษฐ์ “เรือจำลองโบราณ” ที่นายเชวงสืบสานภูมิปัญญาและยึดเป็นอาชีพสร้างรายได้แก่ตนเองและคนในชุมชนในชื่อ “เชวงเรือโบราณ” มาจนถึงทุกวันนี้นับเป็นเวลากว่า 22 ปีมาแล้ว

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

“เรือโบราณ” แสดงถึงวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนแต่ละประเทศได้อย่างดี เพราะการต่อเรือแต่ละลำจะต่อจากลักษณะการใช้งานจริง เช่น เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ หนึ่งในเรือสำคัญในพระราชพิธีกระบวนพยุหยาตราชลมารค ซึ่งมักใช้เป็นเรือพระที่นั่งทรงของพระเจ้าอยู่หัว โขนเรือเป็นรูปหงส์ตกแต่งตัวเรือด้วยการลงรักปิดทองประดับกระจก เป็นเรือที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวไทยได้อย่างงดงาม

รูปแบบเรือจำลองโบราณที่นายเชวงประดิษฐ์มีมากกว่า 100 แบบ ตั้งแต่ปี 1600 - 1900 โดยมีทั้งที่เป็นเรือรบ เรือขนส่ง หรือเรือค้าขายจากทั่วทุกมุมโลก เช่น ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน สวีเดน เดนมาร์ก รัสเซีย นอร์เวย์ อเมริกา จีน และเรือโบราณในวิถีชีวิตของคนไทย ตลอดจนเรือสำคัญในพระราชพิธีต่างๆ ของประเทศไทย

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่างในการทำ “เรือโบราณ” อยู่ที่การต่อเรือที่มีส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ กระดูกงู (ไม้แกนกลางของลำเรือที่มีความยาวตามขนาดของลำเรือ) กงเรือ (ไม้ที่มีลักษณะคล้ายกับตัว U วางขวางอยู่ในลำเรือ) กาบเรือ (ไม้กระดานที่ติดตรงแคมเรือจากหัวเรือไปท้ายเรือไว้สำหรับเดินหรือยืนค้ำถ่อเรือ) โดยในสมัยก่อนส่วนต่างๆ ประกอบติดกันด้วยยางไม้และลิ่มไม้

ทักษะที่ต้องใช้ในการประดิษฐ์เรือจำลองที่สำคัญ คือ การย่อสเกล โดยการคำนวณและเขียนแบบส่วนประกอบทั้ง 3 ให้ได้สัดส่วนเรือสมดุลกันทั้งซ้ายและขวา หากคำนวณส่วนใดส่วนหนึ่งผิดจะทำให้รูปทรงของเรือทั้งลำบิดเบี้ยว ผิดรูป มีลักษณะอ้วนหรือผอมเกินไป การคำนวณจึงถือเป็นหัวใจสำคัญ ต้องใช้ความรู้ในการคำนวณสัดส่วนตามขนาดที่ต้องการ โดยข้อกำหนดของเชวงเรือโบราณจะมีความยาวอยู่ที่ 1.50 เมตร ต้องคำนวณแบบทุกชิ้นส่วนอย่างละเอียด เช่น กระดูกงู กงเรือ กาบเรือ เป็นต้น ส่วนการขึ้นโครงสร้างส่วนต่างๆ เช่น กระดกงู กงเรือ กาบเรือประกอบเป็นลำเรือ จะขึ้นงานทีละชิ้น จนประกอบเป็นรูปร่างของเรือ จึงถือเป็นขั้นตอนที่ต้องให้ความสำคัญ ใช้ความรู้ ทักษะความชำนาญ และเทคนิคตามภูมิปัญญาของการประกอบเรือ จึงจะได้เรือที่มีความสมบูรณ์ตามโครงสร้างและรายละเอียดของเรือแต่ละประเภท ซึ่งนายเชวงยังคงใช้กรรมวิธีแบบดั้งเดิมในการต่อเรือจำลองและยังคงอนุรักษ์รูปแบบ โครงสร้าง ลวดลายเรือโบราณของแต่ละประเทศที่มีจุดเด่นแตกต่างกันออกไปไว้ได้อย่างสมบูรณ์เสมือนเรือจริง เพื่อเผยแพร่ให้กับคนในปัจจุบันได้รู้จักเรือประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าเหล่านี้

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

ผลงานการต่อเรือและประดิษฐ์ “เรือจำลอง” ฝีมือของนายเชวงเป็นที่ยอมรับของคนที่ได้เห็นผลงานว่าเป็นเรือจำลองที่มีความสมจริงอย่างมาก จนได้รับคำชื่นชมจากเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์เรือโบราณแห่งราชอาณาจักรสวีเดน VASA MUSEUM ว่าเป็นเรือจำลองที่มีความสมจริงติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก

เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของ “เรือโบราณจำลอง” ฝีมือนายเชวงอยู่ที่เทคนิคการเก็บรายละเอียดในทุกชิ้นส่วนของเรือที่นำมาประดิษฐ์จำลอง จนมีลักษณะเหมือนเรือจริง ทั้งสัดส่วน การเก็บรายละเอียดอุปกรณ์ต่างๆ ในเรือให้ครบตามแบบของเรือ ได้ถอดมาตราส่วนจากเรือจริง ตั้งแต่การวางกระดูกงู วางกงเรือ โดยขึ้นไม้จริงทีละชิ้นจนเป็นลำเรือจำลองที่ได้มาตราส่วนสมบูรณ์และถูกต้อง มีการตกแต่งด้วยอุปกรณ์ที่ผลิตขึ้นเองทั้งหมด เช่น ตัวรอกดึงเชือก โดยทั่วไปช่างต่อเรือจะทำเพียงแค่เจาะช่องตรงกลางรอกเท่านั้น แต่นายเชวงกลับใช้เทคนิคในการทำตัวรอกขนาดปกติในเรือจริงมาประยุกต์ใช้ในการทำตัวรอกจำลอง โดยทำให้ตัวรอก 1 ตัว มีลูกรอกขนาดเล็ก สามารถหมุนได้เหมือนกับของจริง อยู่ด้านในด้วย ตัวพังงาเรือ (พวงมาลัยเรือ) เมื่อหมุนพังงาไปมาตัวหางเสือก็สามารถขยับซ้ายขวาตามได้ ประตูทุกบานสามารถเปิดปิดได้ หรือแม้แต่การผูกเงื่อนเชือกก็ผูกด้วยวิธีที่ถูกต้อง เรือโบราณจำลองที่นายเชวงสร้างสรรค์ขึ้นจึงมีความละเอียด ประณีต ยิ่งใหญ่อลังการสมกับเป็นเรือสำคัญทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ และเอกลักษณ์ในการต่อเรือของนายเชวง คือ เรือส่วนใหญ่ที่ต่อนายเชวงจะเลือกทำต้องมีขนาด 1.50 เมตร ขึ้นไปเท่านั้น ถือเป็นเรือจำลองขนาดใหญ่กว่าเรือจำลองทั่วไป

เรือพระที่นั่งอนันตนาคราชจำลอง

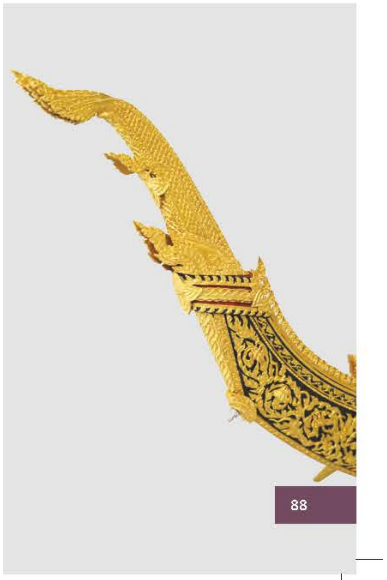

สำหรับผลงานที่สำคัญและโดดเด่นของนายเชวง คือ เรือ H.M.S. Victory เป็นเรือรบหลวงที่สำคัญของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการย่อส่วน 36 เท่าจากเรือจริง มีการติดตั้งปืนกว่า 104 กระบอก ในเรือมีอุปกรณ์ทุกอย่างเหมือนเรือจริง มีส่วนประกอบของเรือมากกว่า 300 ชิ้น ใช้ไม้สักทองคุณภาพดีในการต่อเรือ ใช้ระยะเวลาในการต่อ 6 เดือนครึ่งจึงแล้วเสร็จ และถือเป็นผลงานที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากมีความหมายที่ดี เหมาะแก่การมีไว้เสริมสิริมงคลในบ้านเรือนหรือมอบให้เป็นของขวัญแก่คนสำคัญ นอกจากนี้นายเชวงยังสร้างสรรค์เรือสำคัญ ๆ ไว้อีกมากมาย เช่น H.M.S. Sovereign of the Seas เรือรบหลวงที่ยิ่งใหญ่และมีความอลังการมากที่สุดของกองทัพเรืออังกฤษ โดยมีปืนใหญ่ 102 กระบอก ขึ้นชื่อว่าเป็นเรือหลวงจักรพรรดิแห่งท้องทะเล และเรือเจิ้งเหอ เรือสำเภาอันสำคัญยิ่งของประเทศจีน ที่มีการตั้งชื่อเรือตามชื่อของแม่ทัพเรือที่ยิ่งใหญ่ในสมัยราชวงศ์หมิง โดยเรือลำนี้เป็นเรือที่เป็นตำนานของชาวจีน เพราะใช้เดินทางมากว่า 50,000 กิโลเมตร เพื่อท่องต่างแดนประมาณ 37 ประเทศ เป็นต้น

เรือ Sovereign of the Seas 1637 จำลอง

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

นายเชวงทำงานโดยเน้นการอนุรักษ์รูปแบบและรูปทรงของเรือโบราณมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องเรือโบราณจำลองแก่คนในชุมชนเพื่อสร้างอาชีพ รวมทั้งยังเป็นการสืบต่องานด้านนี้ โดยพิถีพิถันในทุกขั้นตอน

ด้านการพัฒนาผลงาน นายเชวงมีการพัฒนาเครื่องมือสมัยใหม่มาดัดแปลงและประยุกต์ใช้ในการผลิตส่วนประกอบของเรือเพื่อย่นระยะเวลาในการทำงาน เช่น เครื่องกลึงไม้ นายเชวงได้นำตัวมอเตอร์ของเครื่องเจียรตั้งโต๊ะมาเปลี่ยนหัวให้มีช่องสำหรับยึดไม้ เพื่อให้กลึงไม้ให้เป็นเสาลักษณะต่างๆ ได้ ในการประกอบเรือแต่ละส่วนมีการใช้ผงฝุ่นของไม้และกาวร้อนในการยึดติดส่วนประกอบแต่ละชิ้น โดยผงฝุ่นจะเข้าไปอุดช่องว่างของไม้แต่ละชิ้น เมื่อนำไปขัดตกแต่งจะทำให้ไม้ทุกชิ้นประสานกันได้อย่างเรียบเนียน สวยงาม ในอนาคตนายเชวงต้องการผลักดันให้เรือจำลองที่ผลิตในประเทศไทยขึ้นมาเป็นต้นแบบของมาตรฐานในการผลิตเรือจำลองที่ได้รับการยอมรับไปทั่วโลกและต้องการพัฒนาให้ “เชวงเรือโบราณ” ขึ้นมาเป็นศูนย์กลางการผลิตเรือโบราณจำลองที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของโลก